

17 DE S. K. KRITIKERNA ÖFVER SKRIFTEN
»DUNCKER OCH HANS OMGIFNING».

Litteraturblad n:o 4, april 1859

Något ovanligt är det i vårt land icke, att se en man, framstående genom snille och sällsynt insigt, förvärfvad under ett lif af träget arbete, icke mindre än genom den ädla och upphöjda ande, i hvilken han gjort dem fruktbarande, af hvarje stackare, som förmår eller icke förmår få ihop några tidningsrader, behandlas som en brottsling, den der intet annat förtjenar, än att ur författares antal utstrykas. Han må prisa sin lycka, om han vid sådana anfall ännu får behålla en skymt af heder och ära.

Man må förlåta det, om en sårad pietet, såsom den, hvilken illa upptagit, hvad Cygnæus i *Duncker och hans omgivning* yttrat om general Aminoff, äfven låter ett hårdare ord undfalla sig. Och man kan endast finna det löjligt, när af samma anledning ett votum öfver Cygnæi författareskap i allmänhet afgifves med tre mans underskrift. Men äfven i detta hänseende finnes det en gräns för det tillåtna, och den uppenbara hämdlystnaden borde pålägga sig något tvång.

Bland alla dem, hvilka läsit Cygnæi historiska uppsatser, torde det utom nyss antydda tre läsare icke finnas en enda, som icke insett, att han i sina bedömanden öfver de döda öfvat konsideration för de lefvande; och icke få torde de vara, som icke ansett detta konsiderationer öfverflödiga. För vår del hålla vi för, att en skriftställare i detta hänseende må förfara så, som hans humanitet det kräfvat. Det ligger icke stor vikt derpå, att ett omdöme uttalas ett tiotal år förr eller senare; och det är all utsigt till, att de faktiska uppgifter, på hvilka det kan grunda sig, under tidens längd skola blifva allt rikare och säkrare. Historien eger en förundransvärd makt, att bringa äfven det mest fördolda i dagen. Likväl kan det icke med skäl påstås, att ett halft århundrade vore en alltför korrt tid, för att man icke efter dess förlopp skulle våga oförstådligt omtala och bedöma händelser och personer.

Med Cygnæi humanitet står det väl tillsamman, att han, såsom vi äfven med anledning af den Dunckerska skriften anmärkt, har en viss förkärlek för starka dagar och skuggor. Det hör hans poetiska lynne till. Endast att han företrädesvis älskar dagarne. Han är dessutom en för god och för samvetsgrann historiker, för att måla taflor, utan att för dem ega ett säkert faktiskt underlag. Men det händer honom dervid, att han på en ringa sak slösar ett helt haf af ljuseffekter – mera sällan, emedan det icke hör hans natur till, att han kring en lika liten punkt gjuter den mörkaste natt. När så sker, är detta det oförargligaste i verlden; det är ett slöseri med färger, som i bildens konturer ingenting förändrar. Man kunde önska sig något mera hushållning med denna rikedom; men den synes dock icke i hast komma att tryta; och man har i verlden tillräckligt af klara vattnet, för att icke tåla vid att se en tafla för sig upprullas, hvilken icke saknar färg.

Hos den stränga historieskrifvaren vore detta öfvermått i skildringen mera tadelvärdt. C. har hittills inskränkt sig till att måla tidstaflor; och ehuru han äfven i dem med lärdom och stark kritik inlägger skatter för forskaren, blifva dock skildringen, jernförelserna och bedömandena i dem hufvudsak.

I fråga om general Aminoff's besök på Svartholmen har dock Cygnæus icke slösat med färger. Det anföres enkelt såsom *ett* exempel, huru lätt sakerna vid krigets utbrott togos. Cygnæus lägger vigten just derpå, att det kunde ske äfven af en så »loyal», »konungen tillgifven»,

»hedervärdig» man. Han vill här uppställa ett bevis *mot* dem, som skylla de dåliga försvarsanstalterna för förräderi. Han egen åsigt är, att orsaken var i allmänhet: »slarf, försumlighet, brist på handlingskraft hos personer, lojala till sitt tänkesätt och sin konung och sitt fädernesland uppriktigt tillgifna.» Dessa uttryck »slarf, försumlighet», kunna vara starka; men det är ingen, som tviflar derpå, att försvarsanstalterna voro försummade, att der fanns slapphet i regementet, högst uppifrån ända ned. Cygnæus vill med erkännande häraf endast gen-drifva insinuationerna om förräderi. Och då han väljer general Ami-noff's besök på Svartholmen som exempel, sker det uppenbarligen icke, 10
för att nedsätta personen. Man skall vara mycket okunnig om allmän-na opinionen, denna må vara sann eller falsk, för att icke erkänna grannlagenheten i C:i yttranden. En annan sak är det, huruvida exemplet varit väl valdt. Det hade utan tvifvel varit mera bevisande, om det gällt någon i krigets värf mera utmärkt personlighet, icke blott en officer af hög rang. Cygnæus har senare sjelf upplyst, att han misstagit sig om tiden för besöket. Så sent före fästningens insperrande det skedde, kan visst fråga uppstå, om dåmera något vidare till dess försvar kunnat ske. Men obestridligt är, att andra krigshistorier lemna andra 20
exempel. Ett faktiskt misstag är dessutom något hos C. så sällsynt, att vi icke erinra oss, att något enda sådant förut blifvit mot honom anmärkt. Skulle verldens yppersta historieskrifvare på lika förnärman-de sätt ställas till ansvar för hvarje ofrivilligt misstag, skulle väl ingen af dem någonsin skrifvit historien.

Det må dock vara hvem helst det intresserar obetaget att söka bevisa, det besöket haft alla de följder, det bort och kunnat hafva. Men bemödandet att derjemte icke blott med toma försäkringar förklena författaren, utan äfven moraliskt nedsvärta personen förtjenar att utmärkas såsom dåligt, och kan icke af någon pietet i verlden ursäktas.

För någon tid sedan har i Åbo Underrättelser en s. k. recension öfver samma skrift blifvit införd. Den skall ursprungligen stått att läsa i 30
»Stockholms Veckotidning», ett blad, som utgafs af f. d. finnen v. Qvanten, men hvilket ingen brydde sig om att läsa, och som derföre med fjerde eller femte nummern upphörde. Diatribens författare skall vara en annan f. d. student från universitetet i Helsingfors.

I Sverige är detta mästarstycke af f. d. Finsk hand icke det enda, till hvilket Dunckerska boken gifvit anledning. Genast efter dess utgifvan-de lät en vid senaste promotion kreerad doktor i filologiska fakulteten, Herr A. Edman, i Svenska Aftonbladet förnimma sitt utlåtande öfver densamma. Det var illa skrifvet, med en tankegång och i en framställ- 40
ning, flytande trögt som tjära. Men det var dock stämtdt i hög ton. Dess författare finner det enfaldigt, att Hr Cygnæus gör väsen af Duncker och hans omgifning såsom *Finnar*; de voro ju »Svenska officerare». Hela den s. k. Finska armén var ju Svensk. Dess krigsåra kan icke speciellt höra Finland till, utan blott såvida dock Finland utgjorde en del af Sverige, en provins. Äfven Runeberg har enligt Hr E. felet, att i Fänrik Ståls Sägner lägga för mycken vikt på Finskheten. Likväl skola dessa sägner haft det goda med sig, att de i Finland återlifvat kärleken för Sverige o. s. v. Med hvilket djupt förakt en matador af detta slag skall behandla Cygnæi författarskap, förstås lätt. 50

Så högt som doktor klifver icke f. d. studenten. Han uppletar blott, hvad han anser vara Cygnæi författarebrister öfverhufvud och särskildt bristerna i den ifrågavarande skriften. Det är till en del en repetition af de anmärkningar, som stått att läsa i anmälan deraf i detta blad. Hvad derutöfver anföres, är utan betydelse. Särskildt förargar det den s. k.

recensenten, att Cygnæus i sina skrifter talar om sina resor i utlandet. Han synes finna det ohemult, att just C. skall hafva något lärt, att han gjort bekantskap med markis Paulucci, Alfred de Vigny o. s. v., och ogillar det såsom bevis på egenkärlek, att C. talar derom. Hvar och en annan läsare anser episoden om förstnämnde beryktade mellanlöpare i Finska kriget, Paulucci, vara intressant, äfven om man tycker, att den kunnat framställas korrtare. Af det lilla, Cygnæus från sin mångåriga vistelse i utlandet omtalat, lär man, att han gjort utmärkta bekantskaper, flera än hvad vanligen brukar falla på en Finnes lott. Hans personliga vänner äro än säkrare, att så är fallet; och man kan blott beklaga, att C. icke särskildt låtit något af sina rika reseminnen komma till sina landsmäns kännedom. När nu ett sådant minne tränger sig på honom, kan det väl hända, att berättelsen, ehuru för sig intressant, icke får sin rätta plats; men detta kan ingalunda sägas om ifrågavarande episod, som är fullkomligt på sitt ställe.

Hvad som dock utmärker den från Sverige importerade diatriben, är dess synnerliga arghet. Äfven den ovilligaste recensent anser sig förbunden, att jemte tadlet uppsöka helst någon förtjenst hos den tadlade författaren. Diatribförfattaren iakttager icke ens denna vanliga anständighet. Att han skulle ansett sig särskildt förpligtad dertill af Cygnæi namn såsom vetenskapsman och skald, kan man af en sådan icke fordra. Det hade eljest icke varit honom svårt, att äfven af Svenskar låna förståndiga bedömanden, om han sjelf är oförmögen att fatta förtjensterna i en så utmärkt författares skrifter.

Det är onekligt, att Cygnæus så i poesi som prosa vanligen sätter sig öfver antagen form. Han har derföre sällan undgått anmärkningar. Men ännu hafva vi icke sett någon recension öfver hans arbeten (de här ofvan nämnda räkna vi icke bland recensioner), som icke hos honom erkänt den tankens och fantasins rikedom, hvilken tvingar läsaren att uppsöka sig äfven under den ojemnaste form. När det särskildt är fråga om sådane skrifter af Cygnæus som »Duncker och hans omgivning», ger dem den varma fosterlandskänsla, hvaraf de lifvas, ett värde, hvilket endast för läsare sådane som Aftonbladets och Veckotidningens skriblerer kan blifva förborgadt. Ingen, som skrivit om det Finska kriget, har såsom Cygnæus förmått höja dess bragder till jemnhöjd med hvad verlden sett i större dimensioner, såsom intensivt detta jemnlika. När han t. ex. vid Wirta bro ställer den Finska »öfversten» mot de »fyra generalerna», har han i ett par ord karakteriserat situationen bättre, än det skett genom all strid angående den ömsesidiga manstyrkan. I Duncker har han med säker hand tecknat typen af den tidens Finska soldat. Hans skildring är öfverallt sådan, att den utan afseende på de många utvikningarne rycker läsaren med sig. Derom skall den olärdaste som den lärdaste *Finska* läsare bära vittne. Skildringen af Duncker's sista strid och hans fall är ett mästarstycke. Men allt detta finnes der företrädesvis för Finska läsare. Och de anförda diatribförfattarna tillhöra icke dessas tal. Från deras sida äro utfallen mot Cygnæus derföre föga oväntade.

Men hvarje billigtänkandes förtrytelse måste det väcka, att se ett inhemskt blad upprepa dessa ilska utfall. Det är förklarligt, att författaren till artikeln i den misslyckade Stockholmstidningen skulle söka skaffa sitt snillefoster läsare. Det infördes derföre i ett Upsala-blad. Men som detta icke läses i Finland, drogs försorg om dess repeterande i Åbo Underrättelser. Redaktionen mottager det, icke blott utan att påpeka dess ensidighet och den ifrågavarande skriftens förtjenster, utan rekommenderar det till sina läsareshjertande som en

»opartisk recension». Vi hafva sagt det: skamlöshet i tryck är här i landet intet ovanligt. Men detta begärliga kolporterande af ett fremmande, för en af landets få utmärkta författare och ett för hvarje Finne kärt arbete så ilsket nedsättande, kritiskt fabrikt intager bland företeelser af det slaget ett urmärkt rum. Redaktionen har dermed visat sig tillhöra det stora antal, som icke begriper, att den, som nedsmutsar, hvad hans land och folk eger utmärkt, den samlar vanära öfver detta folk.

Professor Cygnæus kan vid alla dessa utfall vara lugn. Vi tro för visst, att en tid för detta land skall komma, af hvilken den ringa litterära utmärkelse här nu finnes skall ställas i skuggan. Men spårlöst skall den generation, som ett fjerndels sekel igenom här fört pennan, icke försvinna. Och Cygnæus har bland den sin säkra, utmärkta plats.

J. V. S.

«n:o 5»

Rättelser till föregående nummer.

Sid. 191 anföres, att d. s. k. recensionen öfver *Duncker och hans omgifning* i Åbo Underrättelser »skall ursprungligen stått att läsa i Stockholms Veckotidning» och att diatribens författare »skall vara en annan f. d. student från universitetet i Helsingfors.» Genom bref från Sverige underrättas vi, att dessa uppgifter äro origtiga. Vi anförde, hvad vi ryktesvis hört, och derföre i form af en sägen. Herr von Qvanten har i H:fors Tidningar upplyst, att kritiken tillhör endast Upsala Posten och att C. G. Malmström (icke att förväxlas med skalden B. E. Malmström) är dess författare. Vårt bref upplyser, att Å. U. icke aftryckt den i dess helhet. Återstår att erfaras, om fortsättning följer. Vi bespara vårt omdöme om den såsom genuint Svensk produkt, tills vi lärt känna den i dess helhet.

18 INHEMSK LITTERATUR.

Litteraturblad n:o 5, maj 1859

SUOMI, TIDSKRIFT I FOSTERLÄNDSKA ÄMNEN. 1858.

Med undantag af en artikel är denna årgång hel och hållen Finsk äfven till språket. Den innehåller:

Kasvikon oppisanoja af Lönnrot, såsom titeln anger en till vetenskapens och skolundervisningens tjenst utarbetad botanisk terminologi. Vid det omfång, hvartill terminologierna i alla grenar af naturalhistorien vuxit, utgör äfven den botaniska ett helt arbete både för författare och läsare, och det för den förre icke af det lättaste slag, isynnerhet då uppgiften är att på ett nytt språk uttrycka och definiera de många termerna. Ensamt registret till här i fråga varande terminologi på Latin, Svenska och Finska upptager i fint trespaltadt tryck öfver halfannat ark. Det förstås att för en stor del termer, isynnerhet epiteter, måste bildas nya ord eller redan förhandenvarande begagnas i ny, från den ursprungliga härledd betydelse. Konsten är härvid den, att så använda förhandenvarande eller bilda nya ord, att den med språket öfverhufvud förtrogna kan utan vidare förklaring fatta betydelsen. Så vidt vi finna, är denna Finska terminologi jemförelsevis lätt förstådd. Också visar sig ur den, huru i Finskan vida lättare än i de germaniska